

MELITAEA DIAMINA (Lang, 1789) (LEPIDOPTERA, NYMPHALIDAE) PLINTA LIETUVOJE*GIEDRIUS ŠVITRA*

Lietuvos entomologų draugija, Akademijos g. 2, LT-08412, Vilnius. El. paštas giedsvis@is.lt

Įvadas

Praėjo dešimtmetis nuo to laiko, kai po daugelio metų paieškų Lietuvoje pirmą kartą buvo sugauta (Dapkus, 1995) tamsioji šaškytė (*Melitaea diamina* (Lang)). Pastarųjų metų duomenys rodo, kad ši rūšis Lietuvoje sparčiai plinta. Tai ir norėta patvirtinti šiuo darbu.

Medžiaga ir metodika

Straipsnyje pateikiami duomenys apima 1994–2004 metų laikotarpį. Stengtasi surinkti visą įmanomą informaciją apie *Melitaea diamina* radvietes. Didžioji dalis medžiagos surinkta autoriaus (toliau – G.Š.), taip pat remtasi literatūroje skelbta informacija (Dapkus, 1995; Ivinskis *et al.*, 2004) bei V. Bačiansko, D. Dapkaus (toliau – D.D.), E. Naujiko pateiktais stebėjimų duomenimis, už ką autorius reiškia nuoširdžią padėką. Drugių ieškota būdingose buveinėse. Dalis identifikuotų drugių preparuota ir saugoma autoriaus kolekcijoje.

Melitaea diamina (Lang, 1789) radvietės:

Anykščių raj. Budriai (55°26'57,0"N, 24°51'42,0"E);

Biržų raj. Ločiai (56°22'30,5"N, 24°50'53,3"E), Ločiai, link Krauklių (56°22'27,6"N, 24°50'14,4"E), Tabokinė (56°24'35,8"N, 24°51'11,5"E), Biržų giria (56°17'46,8"N, 24°56'43,2"E; 56°17'42,0"N, 24°56'24,5"E; 56°17'07,3"N, 24°56'18,0"E; 56°16'54,9"N, 24°56'29,9"E; 56°16'44,6"N, 24°56'39,3"E; 56°15'37,2"N, 24°57'48,5"E; 56°15'05,5"N, 24°58'17,8"E; 56°14'51,5"N, 24°58'33,0"E; 56°14'35,6"N, 24°58'47,3"E; 56°14'21,4"N, 24°59'01,2"E; 56°14'05,5"N, 24°59'16,3"E; 56°13'35,3"N, 24°59'43,8"E);

Ignalinos raj. Svylos upelio slėnis, į šiaurės rytus nuo Pečiurkų (55°18'07,1"N, 26°38'25,9"E), Luodžio ežero pietrytinė pakrantė (55°33'10,0"N, 26°14'22,1"E), Sabališkė (55°26'20,4"N, 26°08'09,1"E), Švoginos

upelio slėnis (55°24'08,4"N, 26°05'04,0"E; 55°24'15,7"N, 26°05'09,5"E);

Kėdainių raj. Dvariškiai, Pašilėlių pelkėtos pievos (55°27'13,5"N, 24°13'53,1"E; 55°27'41,5"N, 24°13'47,6"E; 55°27'44,3"N, 24°13'30,0"E; 55°27'45,2"N, 24°13'22,3"E; 55°27'33,3"N, 24°13'22,7"E);

Kupiškio raj. Skapagirio-Notigalės miškas (55°56'14,8"N, 25°16'45,7"E; 55°56'14,5"N, 25°16'27,6"E; 55°56'01,8"N, 25°15'18,6"E; 55°56'09,4"N, 25°14'23,6"E);

Panevėžio raj. Beržinė (55°54'14,2"N, 24°38'56,3"E), Beržinė, link Laužų (55°54'22,5"N, 24°38'53,3"E), Likpetriai, pieva palei kelią (55°48'26,8"N, 24°26'20,8"E), Paežerio girininkija, netoli administracinio pastato (55°46'11,1"N, 24°25'54,4"E), Paežerio miškas į rytus nuo Paežerio girininkijos pastato (55°46'38,1"N, 24°27'49,3"E), Putauskai (55°53'04,4"N, 24°36'43,08"E), Stumbriškis, 1,5 km į šiaurės rytus, Vabalninko miškas (55°52'35,5"N, 24°35'20,0"E);

Pasvalio raj. Baltpamūšio miškas (56°16'18,4"N, 24°17'29,7"E), Didžiųjų Grūžių miško pievos (56°05'05,3"N, 24°02'09,9"E), Lipniškis (55°54'14,9"N, 24°28'26,0"E), Storiškiai (55°52'49,4"N, 24°32'46,5"E);

Švenčionių raj. Antanai, palei Kamoją (55°14'12,2"N, 26°40'09,8"E; 55°14'05,1"N, 26°40'13,2"E), Kretuonykščio ežero apypelkis (55°15'42,6"N, 26°09'10,0"E), Kretuonys, pievos link Murmų (55°13'31,7"N, 26°03'04,6"E), Kūriniai, 0,5 km į vakarus (55°16'06,4"N, 25°55'48,1"E; 55°16'08,5"N, 25°55'43,0"E; 55°16'10,7"N, 25°55'48,8"E; 55°16'07,9"N, 25°55'47,2"E; 55°16'07,2"N, 25°55'46,4"E), Rėkučiai, Plentauka, šalia Kretuono ežero (55°16'17,8"N, 26°06'00,9"E; 55°16'20,0"N, 26°06'09,9"E; 55°16'18,5"N, 26°06'04,3"E; 55°16'19,0"N, 26°06'01,0"E; 55°16'21,3"N, 26°06'00,8"E, 55°16'18,1"N, 26°06'07,2"E), (55°16'18,8"N, 26°06'03,0"E; 55°16'11,6"N, 26°06'06,6"E), Reškutėnai, Kretuono ežero pakrantė (55°15'35,5"N, 26°05'02,7"E, 55°15'01,0"N, 26°06'07,0"E; 55°15'26,0"N, 26°06'01,0"E), Sėtikė (55°10'17,0"N, 26°16'08,0"E), Valiūkiškės (55°09'06,0"N, 26°04'02,0"E);

Ukmergės raj. Taujėnų miškas, Miškiniai (55°27'01,8"N, 24°36'25,0"E), Svaronių miškas (55°24'39,8"N, 24°40'06,9"E);

Utenos raj. Skroblus II, pievos (55°24'53,3"N, 25°58'52,3"E).

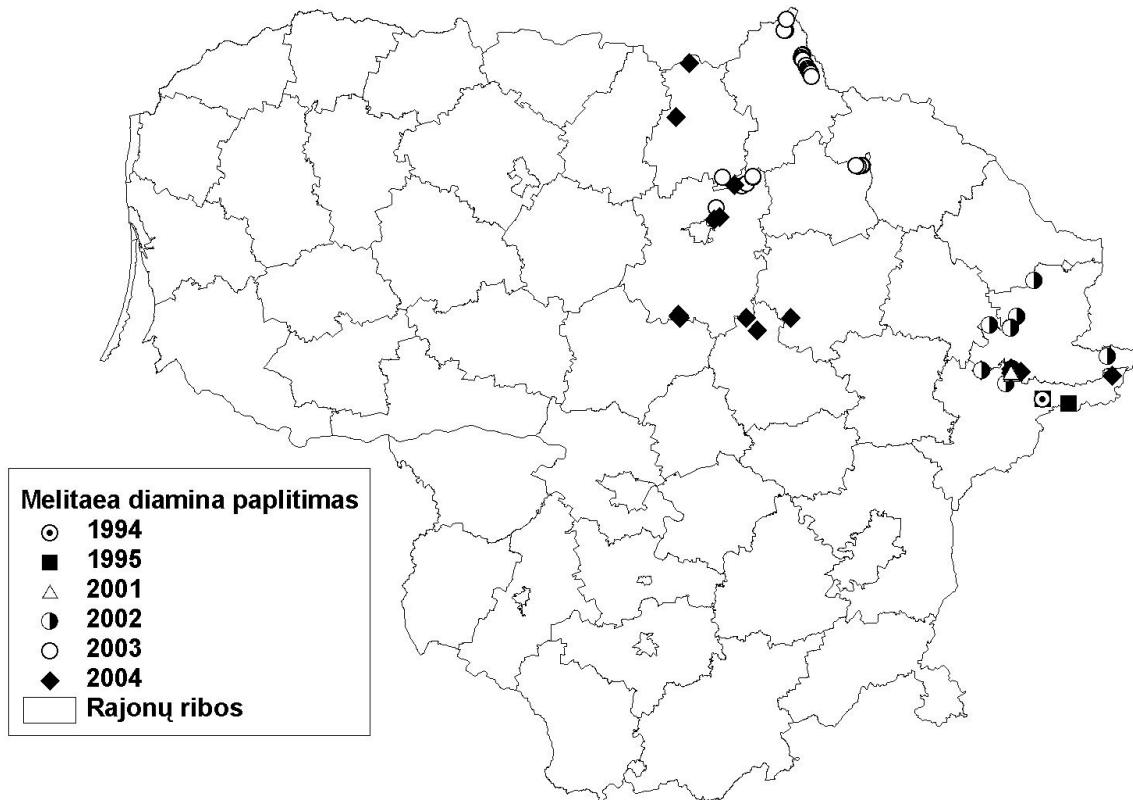
Rezultatai ir jų aptarimas

Dabar yra žinomos šios *Melitaea diamina* radvietės:

Budriai, 04 06 2004, 1 ind. (D.D.); Biržų giria, Ločiai, 28 06 2003, 5 ind. (G.Š.); Ločiai, link Krauklių, 28 06 2003, 3 ind. (G.Š.); Biržų giria, Tabokinė, 28 06 2003, 3 ind. (G.Š.); Biržų giria, (12 radviečių), 28 06 2003, gausi populiacija, vietomis tankis siekia iki 11 drugių 100 metrų maršruto (G.Š.); Svylos upelio slėnis, į šiaurės rytus nuo Pečiurkų, 25 06 2002, 1 ind. (D.D.); Luodžio ežero pietrytinė pakrantė, 18 06 2002, 6 ind. (G.Š.); Sabališkė, 18 06 2002, 5 ind. (G.Š.); Švoginos upelio slėnis, 18 06 2002, 2 ind. (G.Š.); Dvariškiai, Pašilėlių pelkėtos pievos (5 radvietės), 22 06 2004, negausi populiacija (G.Š.); Skapagirio-Notigalės miškas (4 radvietės), 29 06 2003, gausi populiacija (G.Š.); Beržinė, 27 06 2003, 2 ind. (G.Š.); Beržinė, link Laužų, 27 06 2003, 1 ind. (G.Š.); Likpetriai, pieva palei kelią, 27 06 2003, 2 ind. (G.Š.); Paežerio girininkija, netoli administracinio pastato, 12 06 2004, negausi populiacija (E. Naujikas); Paežerio miškas, 1,5 km į rytus nuo Paežerio girininkijos pastato, 12 06 2004, keli ind. (E. Naujikas); Putauskai, 27 06 2003, 2 ind. (G.Š.); Stumbriškis, 1,5 km į šiaurės rytus, Vabalninko miškas, 27 06 2003, 20 ind. (G.Š.); Baltpamūšio miškas, 08 07 2004, 8 ind. (V. Bačianskas); Didžiųjų Grūžių miško pievos, 22 06 2004, negausi populiacija (V. Bačianskas); Lipniškis, 20 06 2003, 2 ind. (G.Š.); Storiškiai, 23 06 2004, 1 ind. (V. Bačianskas); Antanai, palei Kamoją, 20–30 06 2001, apie 15 ind. (Ivinskis *et al.*, 2004), 18 06 2004, 3 ind. (G.Š.); Kretuonykščio ežero apypelkis, 12 06 1999, 1 ind. (Ivinskis *et al.*, 2004), 19 06 2004, 1 ind. (G.Š.); Kretuonys, pievos link Murmų, 25 05 2002, 1 ind. (G.Š.); Kūriniai, 0,5 km į vakarus (5 radvietės), 31 05 2002, 1 ind. (G.Š.), 09 06 2002, negausi populiacija (D.D.), 29 06 2004, 10 ind. (G.Š.); Rėkučiai, Plentauka, šalia Kretuono ež. (8 radvietės), 27 06 2001, 2 ind. (D.D.), 02 07 2001, 2 ind. (G.Š.), 03 06 2002, 7 ind. (D.D.), 19 06 2004, 10 ind. (G.Š.); Reškutėnai, Kretuono pakrantė (3 radvietės), 27 06 2001, populiacija (D.D.), 02 07 2001, 30 ind. (G.Š.), 25 05 2002, 3 ind. (G.Š.), 19 06 2004, 20 ind. (G.Š.); Sėtikė, 28 06 1994, 2 ind. (Dapkus, 1995), 30 06 1995, 1 ind. (D.D.); Valiūkiškės, 29 06 1995, 6 ind. (D.D.); Taujėnų miškas, Miškiniai, 13 06 2004, 3 ind. (G.Š.); Svaronių miškas, 22 06 2004, 7 ind. (G.Š.); Skroblus II, pievos, 03 06 2002, 1 ind. (D.D.).

Melitaea diamina sutinkama drėgnose, aukštažolėse, pelkėtose pievose, dažniausiai užželiančiose krūmais (gluosniais, kadagiais), derlingų lapuočių miškų pakraščiuose, palei miško kelius. Mėgsta nedideles, uždaras pievas. Pastaruoju laikotarpiu dėl antropogeninio poveikio sumažėjimo tokių sėkmes veikiamų pievų buveinių gerokai padaugėjo. Tinkamose buveinėse (pvz., Biržų girioje) *Melitaea diamina* populiacijų tankis gali būti gana didelis.

Išdėsčius radvietes pagal radimo metus (1 pav.), aiški plitimo tendencija. Rūšis plinta iš šiaurės rytų ir 2004 metais pasiekė Vidurio Lietuvą.

1 paveikslas. *Melitaea diamina* paplitimo kaita nuo 1994 iki 2004 metų

Išvados

1. Per 10 metų, nuo *Melitaea diamina* pirmųjų radimo Lietuvoje faktų 1994 metais, ši rūšis išplito pietų ir pietvakarių kryptimi ir 2004 metais pasiekė Vidurio Lietuvą.
2. Tinkamose buveinėse rūšis gali suformuoti gausias ir stabilias populiacijas.
3. Plitimo priežastimi gali būti antropogeninio poveikio sumažėjimo pasekoje išaugęs tinkamų buveinių kiekis ir globaliniai klimato pokyčiai.

Literatūra

Dapkus D. 1995. 32 rare and 1 new for Lithuanian fauna Lepidoptera species. In V. Jonaitis (ed.) *New and Rare for Lithuania Insect Species. Records and Descriptions of 1994–1995*. Vilnius, 161–164.

Ivinskis P., Ferenc R., Rimšaitė J. 2004. Nauji duomenys apie retus gyvūnus Lietuvoje. *Raudoni lapai* 8: 8–15.

***Melitaea diamina* (Lang, 1789) (Lepidoptera, Nymphalidae) is spreading in Lithuania**

G. ŠVITRA

Summary

The report presents information that *Melitaea diamina* has spread its distribution range in Lithuania southward and southwestward since 1994. *Melitaea diamina* can form strong and dense populations in suitable habitats. The progressive abandonment of open habitats and global climatic changes can be the reasons of such phenomenon.

Distribution map and information on finding localities, finding dates, number of observed specimens and collectors of this species is provided.

Received: November 5, 2004